Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

4.10.2017

Eduskunnan hallinto- ja turvallisuusjaostolle

Suomen Punaisen Ristin lausunto maahanmuuton kustannuksiin ja niiden vähentämisen keinoihin

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta lausua maahanmuuton kustannuksista ja niiden vähentämisen keinoista.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (811/2005). Asetuksen 2§:n mukaan järjestön tarkoituksena on muun muassa suojella kaikissa oloissa elämää ja terveyttä sekä puolustaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia, auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia inhimillisten kärsimysten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi, sekä tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Suomen Punainen Risti varautuu avustamaan viranomaisia turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanotossa sekä erityisesti näiden lukumäärän kasvaessa äkillisesti. Maahantulovarautuminen ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton nopea toimintavalmius perustuu valmiussuunnitteluun sekä normaaliolojen vastaanotto-toimintaan ja osaamiseen, jota SPR ylläpitää ja kehittää mahdollisimman laajasti eri puolilla Suomea. Maahanmuuttoviraston valmiussuunnitelma sisältää SPR:n kanssa erikseen sovitun osuuden. Suomen Punaisen Ristin piirit ylläpitävät vastaanottokeskuksia Maahanmuuttoviraston kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

Suomen Punainen Risti vastaa Suomeen saapuvien kiintiöpakolaisten vastaanotosta ja avustaa heidän perheenyhdistämisprosessissa.

Suomen Punaisen Ristin maahanmuuttoon ja pakolaisiin liittyvän vaikuttamistyön tavoitteena on lisätä kuntien kiinnostusta ja halukkuutta osallistua vastaanottoon, kotoutumista tukevaan toimintaan ja pakolaisten sijoittamiseen. Suomen Punainen Risti tukee kaksisuuntaista ja varhaista kotoutumista sekä vahvistaa yhteisöjen ja yksilöiden kykyä ottaa vastaan uusia tulijoita sekä valmiuksia toimia rasismia vastaan.

Vastaanottojärjestelmän ja kotoutumisen tuen kustannukset

Maahanmuuttovirasto ohjaa, säätelee ja valvoo vastaanottojärjestelmää ja sen kustannuksia. Suomen Punainen Ristin arviot perustuvat lähes 30 vuoden kokemukseen vastaanottokeskustoiminnasta sekä kokemuksiin syksyn 2015 maahantulon hallinnasta sopimuksellisen rooliinsa mukaisesti.

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

4.10.2017

Nopea siirtyminen kuntiin

Mahdollisimman nopea kuntaan siirtyminen myönteisen oleskeluluvan saamisen jälkeen laskee merkittävästi vastaanoton kustannuksia. Kuntapaikkoja ei kuitenkaan ole ollut riittävästi tai ne eivät ole vastanneet tarpeeseen. Kiintiössä tulleille syyrialaisille löytyy kuntapaikat paljon helpommin kuin oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille.

Kuntaan sijoituksen odotusaika oli viime vuonna keskimäärin 102 vuorokautta. Tiiviimmällä viranomaisyhteistyöllä, kuntien saamalla tuella ja taloudellisilla kannustimilla tätä odotusaikaa on mahdollista lyhentää. Punainen Risti on mm. tehnyt ennakoivaa työtä, esimerkiksi järjestänyt infoiltoja, joissa on valmisteltu kuntia ottamaan vastaan pakolaisia. Tätä työtä on mahdollista tehdä laajemmassakin mittakaavassa.

Varhainen kotoutuminen vastaanottokeskuksissa ja kunnissa

Tehokas alkuvaiheen toiminta antaa hyvät edellytykset kotoutumiselle. Lisääntyneen maahanmuuton myötä kolmannen sektorin rooli kotoutumisen alkuvaiheessa korostuu ja se tulisi nähdä valtion kotouttamisohjelman tärkeänä resurssina. Vapaaehtoistoiminnalla voidaan täydentää toimintaa vastaanottokeskuksissa, tarjota tukea, mielekästä tekemistä ja mahdollisuuksia esimerkiksi kielen oppimiseen. Järjestöjen kotoutumisen tuki kohdistuu esimerkiksi kielitoimintaan, monipuoliseen ryhmätoimintaan, osaamisen kartoitukseen, asumisavun järjestämiseen tai omakieliseen ohjaamiseen.

Alkuvaiheen kotoutumistoimintaa tehdään ja tulee tehdä jo vastaanotto-keskuksessa. Punaisen Ristin vapaaehtoiset tekevät Suomen kulttuuria ja tapoja tutuksi monilla tavoin ja edistävät turvapaikanhakijoiden kuulumista ympäröivään yhteiskuntaan ja lähiyhteisöön. Tavoitteena on, että maahan muuttaneet henkilöt **kotoutuvat Suomeen ja omaan lähiympäristöönsä. Perheyhteydet on palautettu ja perhe-elämä on mahdollistettu**. He ovat **yhdenvertaisia jäseniä yhteisöissään** ja osallistuvat sen toimintaan.

Punaisen Ristin vapaaehtoisia toimi 2015 syksyllä ja loppuvuonna erilaisissa turvapaikanhakijoiden vastaanottoon liittyvissä tehtävissä noin 8 500. Heidän panoksensa on ollut korvaamatonta. Suomen Punaisen Ristin ylläpitämissä vastaanottokeskuksissa toimii edelleen satoja vapaaehtoisia.

Punainen Risti pitää panostamista kaksisuuntaiseen kotoutumiseen tärkeänä. Kaksisuuntaisella kotoutumisella tarkoitetaan sitä, että muutoksia ja kehitystä tapahtuu niin kantaväestön kuin tulijoiden elämässä. Yhtäältä tuetaan Suomeen muuttaneita heidän kotoutumisessaan yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Toisaalta **vahvistetaan yhteisöjen kykyä ottaa vastaan uusia tulijoita**, avata rakenteita ja instituutioita sekä toimia rasismia ja vihapuhetta vastaan.

Niin alkuvaiheen kuin oleskeluluvan saamisen jälkeiseen kotoutumiseen tulisi luoda malleja ja sopimuksia viranomaisten ja järjestöjen välille. Varhaisen kotoutumisen tuen hyötyjä sekä eri hallinnonalojen välisen yhteistyön toimivuutta varhaisen kotoutumisen edistämisessä tulee arvioida ja poistaa poikkihallinnollisia esteitä sekä lisätä ja tehostaa eri hallinnonalojen yhteistyötä. Kolmannen sektorin kotoutumista

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

tukeva toiminta juurruttaa muuttajat uudelle paikkakunnalle ja vahvistaa osallisuuden tunnetta. **Kolmas sektori tulisi nostaa viranomaisten kotouttamistoimenpiteiden ohelle tärkeäksi voimavaraksi valtion kotoutumislaissa sekä paikallisissa että alueellisissa kotouttamis-ohjelmissa.**

Kuntien tulisi myös resurssoida maahanmuuttotyötä riittävästi ja riittävän ajoissa.

Ensi vuoden osalta olisi tärkeää, että **ensimmäistä kertaa pakolaisia vastaanottaneet kunnat jatkaisivat vastaanottoa** nyt kun prosessi ja työnjaot ovat käynnistyneet hyvin. Palvelujen järjestämistä tehostaa se, että samaa kieltä puhuvia on sopivan kokoinen yhteisö. Alkuvaiheen kotoutumisen ja siirtymisen palveluketjujen toimivuuteen pitää kiinnittää huomiota. Kolmannella sektorilla on huomattavia resursseja ja osaamista, mutta näitä ei välttämättä tunnisteta kunnissa jos työn kuvaan ei kuulu järjestökoordinaatio tai yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Punainen Risti on kokenut järjestöyhteistyön kehittäjä ja koordinoija ja se voi kutsua verkostoja koolle ja fasilitoida viranomaisten ja kolmannen sektorin yhteistyötä.

Työllistymisen edistäminen

Kuntapaikkasijoituksia tulee arvioida kotoutumisen kannalta. Tämänhetkisessä järjestelmässä kuntien ja oleskeluluvan saaneiden intressit eivät välttämättä kohtaa. Arvioinnissa tulisi tarkastella mitä keinoja on löytää sellaisia kuntapaikkoja, jotka tukevat työllistymistä ja siten kotoutumista. Sijoituksissa tulisi **kartoittaa oleskeluluvan saaneiden osaaminen ja työllisyysmahdollisuudet**. Oleskeluluvan saaneet henkilöt siirtyvät kuntiin pitkälti kuntien omien toiveiden perusteella. Huomiota ei kiinnitettä riittävästi tai lainkaan siihen, mitkä ovat heidän todelliset työllistymis- tai koulutusmahdollisuutensa kyseisellä paikkakunnalla.

Vastaanottokeskuksissa tulisi tehdä turvapaikanhakijoiden osaamisen kartoitus, ja tiedot tulisi kirjata valtakunnalliseen tietojärjestelmään siten, että tiedot ovat sekä vastaanottopuolen että kuntapuolen saatavilla. Tiedot palvelisivat sekä vastaanottovaiheen että kunnan/AVI:n alueen kokonaissuunnittelua, mutta myös yksittäistä oleskeluluvan saanutta henkilöä, joka menee uudessa kotikunnassaan TE-toimistoon. Näin ollen TE-toimistossa henkilön osaamista kartoittaessa olisi jo olemassa pohja, jolta rakentaa henkilön osaamis- ja ammattiprofiilia.

Turvapaikanhakijoiden työnteolle asetettuja kuukausirajoja tulisi tarkastella kriittisesti ja pyrkiä **poistamaan palkkatyön esteitä**. Vastaanottokeskusverkoston nopean alasajon myötä monet turvapaikanhakijat ovat joutuneet tilanteeseen, jossa he ovat olleet vaarassa menettää tai menettäneet työpaikkansa ja jo luodut verkostot toiselle paikkakunnalle muuton takia. Turvapaikanhakijoiden **mahdollisuutta jäädä sille paikkakunnalle, jossa heillä on hyvät työllistymismahdollisuudet** tulisi tukea. Työllistymisen tukeminen on myös yksi keino vähentää vastaanottojärjestelmän kustannuksia, sillä ansiotulot vähentävät vastaanottorahan määrää. Turvapaikanhakijoiden hyväksikäyttöön tulisi puuttua ja työnantajien valvontaa lisätä. Olisi tarpeen luoda säännöt ja asettaa minimikorvaus turvapaikanhakijoita työllistäville tahoille. Työelämän tutustumista tarjoavien työelämäkumppanien osalta tulisi estää TET-jaksojen ketjuttaminen.

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

4.10.2017

Nuorten kotoutumisen keskeytyminen määräaikaisen oleskeluluvan umpeutuessa

Osa alaikäisistä ilman huoltajaa Suomeen saapuneista on saanut yhden tai kahden vuoden määräaikaisen oleskeluluvan siihen asti kun he ovat täysi-ikäisiä. Näiden vuosien aikana nuoret ovat hankkineet opiskelupaikan ja sopeutuneet suomalaiseen yhteiskuntaan. Mikäli he määräajan umpeuduttua hakevat uudelleen turvapaikkaa, on edessä muutto vastaanottokeskukseen, usein eri paikkakunnalle ja paluu lähtöruutuun. Tämä ei ole pelkästään kallista, vaan inhimillisesti turhauttavaa.

Perheenyhdistämisen merkitys kotoutumisen onnistumisessa

Pakolaisten mahdollisuus perheenyhdistämiseen on Suomen Punaisen Ristin kokemuksen mukaan huomattavasti vaikeutunut viime vuosina toteutettujen lakimuutosten, hallinnollisten menettelyiden kiristämisen sekä edustustoverkoston supistamisen seurauksena. Turvatun toimeentulon vaatimus on kohtuuton. Nykytilanne on johtanut siihen, että perheenyhdistämiseen oikeutetut henkilöt eivät usein pysty toteuttamaan oikeuttaan järjestelmän erilaisten esteiden vuoksi. Suomen Punainen Risti on esittänyt tästä kehityksestä toistuvasti huolensa useissa aihetta käsittelevissä tilaisuuksissa sekä kannanotoissa.

Tehtyjen lainsäädäntö- ja hallintomuutosten vaikutukset kansainvälistä suojelua saaneiden henkilöiden perheenyhdistämisoikeuden toteutumiseen ja sen kautta erityisesti kotoutumisen onnistumiseen tulisi välittömästi selvittää. On selvää, että esimerkiksi kieliopintoihin tai työnhakuun keskittyminen on vaikeaa, jos henkilöllä on samaan aikaan jatkuva huoli perheestään. Pitkä erossa olo vaikuttaa niin perheenkokoajien kuin perheenjäsentenkin mielenterveyteen. Lisäksi erityisesti nuorten, yksin tulleiden henkilöiden onnistunut kotoutuminen on hyvin epätodennäköistä, mikäli heillä ei ole mahdollisuutta saada perhettään Suomeen. Onnistuneen perheenyhdistämisen vaikutusta esimerkiksi nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisyyn olisi myös syytä arvioida.

Turvapaikkaprosessin kulku ja oikeusturva

Suomen Punainen Risti pitää tarpeellisena turvapaikkaprosessin nopeuttamista. Turvapaikanhakijat ovat joutuneet odottamaan kohtuuttoman pitkän ajan, jopa kaksi vuotta, saadakseen prosessinsa edes alkuun. Alaikäisiä yksin tulleita lapsia olisi pitänyt priorisoida käsittelyssä, mutta näin ei ole tapahtunut merkittävässä määrin.

Ensi vuodelle asetettu tavoite keskimääräisestä käsittelyajasta, neljä kuukautta, on tervetullut tavoite. Samalla on kuitenkin varmistettava, ettei turvapaikanhakijan oikeusturva kärsi tehokkuuspyrkimysten takia.

Kustannussäästöjä voisi syntyä siitä, että turvapaikanhakijoilla olisi riittävät tiedot oikeuksistaan ja että he saisivat tarvitsemansa oikeudellisen neuvonnan. Puutteelliset yksilöllisen oikeudellisen neuvonnan palvelut ovat asettaneet turvapaikanhakijat eriarvoiseen asemaan ja aiheuttaneet viivästyksiä prosessin kulkuun. Lakimiesten toiminnasta on jouduttu tekemään kanteluita. Pakolaisneuvontaa voisi pyytää järjestämään vastaanottokeskuksissa neuvontatilaisuuksia sekä kouluttamaan työntekijöitä perusasioista.

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

4.10.2017

Vastaanottokeskusten toiminnan kustannukset

Vastaanottokeskuksia perustavat ja ylläpitävät Suomen Punaisen Ristin lisäksi useat eri toimijat, valtio, kunnat, muut järjestöt ja yritykset. Maahanmuuttovirasto voi tehdä kokonaiskustannuksiin perustuvaa vertailua eri yksiköiden tai toimijoiden välillä, koska he ovat sopimuskumppaneita ja heillä on tiedossa eri toimijoiden kustannukset. Tässä lausunnossa Suomen Punainen Risti arvioi vastaanotto-keskusten kustannuksia ylläpitämiensä yksiköiden kustannusten perusteella.

Lähtökohtana on, että vastaanottokeskusten kustannustasoa seurataan jatkuvasti ja toimintaa pyritään tehostamaan ja kustannustasoa laskemaan eri toimenpiteillä. Veronmaksajien varoja käytetään vastuullisesti.

Käytännössä vastaanottokeskusten kustannuksista vain osaan voidaan vaikuttaa. Kustannustasoa seurattaessa ja sen vertailussa täytyy erottaa kiinteät kustannukset ja muuttuvat kustannukset, jotta saadaan todellinen kuva kustannuksista. Kuukausitasolla keskimääräinen vuorokausihinta voi vaihdella merkittävästi. Tähän vaikuttaa pääasiassa muuttuvat kustannukset, kuten erikoissairaanhoidon palvelut ja lastensuojelun sijoitukset sekä näihin liittyvät tulkkauskulut, mitkä riippuvat täysin asiakaskunnasta.

Pelkkiin kokonaiskustannuksiin perustuva vertailu eri yksiköiden välillä ei kerro tilanteesta tarpeeksi, sillä yksiköitä on erikokoisia, haja-asutusmallin ja laitosmallin mukaisia, ja niillä voi olla erityistehtäviä. Esimerkiksi alaikäisyksiköissä kustannuksia nostavat vastaanotto- ja lastensuojelulakeihin kirjatut vaatimukset henkilöstö-määristä.

Suurimmat kustannuserät ovat henkilöstö- ja kiinteistömenot. Vuorokausihintaa on voinut nostaa kiinteistön kallis vuokra, omatoimisen ruuanlaittomahdollisuuden puuttuminen ja vartioinnin erityistarpeet.

Majoituskapasiteetin vaihtelulla on suuri kustannusvaikutus. Maahanmuuttovirasto vastaa turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta yksiköihin. Mitä suurempi on yksikön koko ja mitä täydempi se on, sitä alhaisempi on laskennallinen majoitus-vuorokausihinta. Asukasmäärän supistuessa vuorokausihinta nousee kiinteiden kustannusten takia. Vastaanottokeskuksen ylläpitäjä ei voi vaikuttaa täyttöasteeseen. Toisaalta vastaanottokeskus on voinut olla merkittävästi ylipaikoilla, mutta vuorokausihinta on laskettu toimeksiannon mukaisen asukasmäärän mukaan. Myös yksityismajoituksesta syntyvät kustannukset (mm. vastaanottoraha ja terveyspalvelut) ovat näkyneet VOKin kuluina, vaikka yksityismajoituksessa olleiden majoitusvuorokausia ei ole laskettu henkilömäärään. Tämä on saatu korjattua ainakin osittain.

Suomen Punaisen Ristin ylläpitämiä vastaanottoyksiköitä on lokakuussa 2017 kaikkiaan 28, joista neljä on alaikäisyksiköitä. Yhteenlaskettu majoituskapasiteetti on yli 6 000 paikkaa. Punaisen Ristin ylläpitämiä vastaanottoyksiköitä oli enimmillään 109 helmikuussa 2016. Majoituskapasiteetti oli korkeimmillaan, 19 466 paikkaa maaliskuussa 2016. Valmiuttaan pitkään kehittänyt Suomen Punainen Risti pystyi vastaamaan humanitaariseen tarpeeseen nopeasti ympäri Suomen, ja nosti

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

vastaanottoyksiköidensä määrän kolmessa kuukaudessa alle kymmenestä yli sataan. Vastaanottotoiminnalla oli merkittävä työllistävä vaikutus Suomessa. SPR:n vastaanottokeskuksissa oli enimmillään yli 1 500 työntekijää.

Turvapaikanhakijoiden määrän käännyttyä laskuun 2016 helmikuulta Maahanmuuttovirasto on vähentänyt vastaanottokapasiteettia eri puolilla Suomea. Suomen Punainen Risti on lakkauttanut 80 ylläpitämäänsä vastaanottoyksikköä tai väliaikaismajoitusta syksyn 2015 jälkeen ja joutunut irtisanomaan valtaosan näihin vastaanottokeskuksiin palkkaamiaan työntekijöitä.

Toimintamalli

SPR:n pitkään mm. Lapissa ja Hämeessä toimineiden vastaanottokeskusten **kustannustehokkuus perustuu ensisijaisesti hajautettuun toimintamalliin.** Asuntojen määrää voi muuttaa joustavasti tarpeiden mukaan ja henkilöstön tarve on vähäisempi kuin laitoksissa. Hajasijoitettu malli on turvapaikanhakijoiden omatoimisuuden ja ns. normaalin elämän kannalta monille paras asumisvaihtoehto.

Asuntomallin ja laitoksen yhdistelmä on myös erittäin kustannustehokas ja toimiva. Laitoksessa voi olla myös merkittävää lisäkapasiteettia tai hätämajoituspaikkoja, jotka voidaan ottaa käyttöön laajamittaisen maahantulon tilanteessa. Mahdollista erityistä tukea tarvitsevat hyötyvät laitosmallista ja läheltä saatavissa olevasta tuesta.

Yksityismajoitus on kaikkein kustannustehokkain ratkaisu, koska majoituskuluja ei synny ja tarvittavan henkilökunnan määrä on vähäisempi. Yksityismajoitus ei kuitenkaan ole ongelmaton. Riskeihin kuuluu mm. että erityistä tukea tarvitsevia ei tunnisteta ja näin ollen pystytä ohjaamaan tuen piirin tai että asuinolot eivät ole asianmukaiset. Palveluntuottamiseen on varmistettava riittävät resurssit.

Suomen Punainen Risti pilotoi **Suomen ensimmäistä hybridiyksikköä** Hämeenkyrössä. Hybridiyksikkö koostuu vastaanotto-, perheryhmäkoti- ja tukiasumisyksiköstä, jälkihuollosta sekä alueen yksitysmajoitustoiminnan koordinoinnista. Hybridiyksikön toimintaa ja käytäntöjä kehitetään pilotoinnin myötä. Sen suurena vahvuutena on, että nuoren elämässä säilyvät tutut ja turvalliset aikuiset koko prosessin ajan. Yhteistyössä kunnan eri palvelualueiden, viranomaisten, vapaaehtoisten, oppilaitosten ja paikallisten yritysten kanssa on paljon synergiaetuja.

Huomioita vastaanottokeskuksen ylläpitäjän tuottamien palveluiden osalta:

Henkilöstö

Hyvällä henkilöstöpolitiikalla voidaan vaikuttaa työilmapiiriin ja sitä kautta vähentää sairaspoissaoloja. Tavoitteena on, että henkilökunta on joustava ja halukas sijaistamaan toisiaan tilapäisesti. VOKit voivat myös hoitaa joitain toimintoja keskitetysti ja sopia keskenään henkilöstövaihdoista ja sijaistamisista esim. koulutusten aikana.

Henkilöstömäärä voi olla ylimitoitettu Migrin pyynnöstä esimerkiksi varautumiseen liittyen.

Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

4.10.2017

Kiinteistökustannukset

Kiinteistöjen kustannuksiin voi saada säästöjä toimimalla jo vakiintuneiden vuokranantajien kanssa, joiden kautta esimerkiksi asuntoja saadaan tarvittaessa nopeasti ja niistä päästään kuukaudessa eroon, mikäli vajaakäyttöä tulee.

Koska kiinteistökustannusten osuus vastaanottokeskuksen kustannuksista on niin merkittävä, olisi tarpeen tarkastella Maahanmuuttoviraston roolia kiinteistöjen vuokraneuvottelussa. Viranomaiset voisivat ylläpitää yhteistä tilarekisteriä eri tarpeita varten, jolloin myös vältyttäisiin samojen kiinteistöjen varaamisesta eri tarpeisiin toisista tietämättä.

Viranomaisten tulisi tiedostaa uusien vastaanottokeskusten perustamiseen liittyvä vaara koskien kiinteistöjen hinnoittelua ja kilpailutuksessa menestyviä palvelun tarjoajia. Kiinteistönomistajat tulevat olemaan merkittävässä asemassa hinnoitellessaan kiinteistöjään, myös samaa kiinteistöä, eri toimijoille.

<u>Huomioita ulkopuolelta hankittujen palveluiden osalta:</u>

Terveydenhuolto

Turvapaikanhakijoiden erikoisterveydenhuollon kuluissa on suuria vaihteluja kuukausittain ja ennakoimattomia menoja, mm. lääkehoidollisesti, sosiaalisesti tai psyykkisesti. On huomattava, että myös synnytykset ja raskaudet näkyvät kyseisen VOKin kustannuksina.

Ostopalvelujen kuluihin voi vaikuttaa erilaisin toimenpitein. Punainen Risti on satsannut ennaltaehkäiseviin toimintoihin, kuten toimintaryhmiin tai palkannut työntekijän, jolla on psykiatrista osaamista. Vapaaehtoisten toiminnalla on VOKien kokemusten mukaan ennaltaehkäisevä vaikutus psykososiaalisen tuen tai mielenterveyspalveluiden tarpeeseen. Vapaaehtoiset voivat toimia myös turvapaikanhakijoiden tukena, ns. asiointiapuna, mennessä lääkärin vastaanotolle ja sitä kautta varmistaa, että varatulle lääkäriajalle päästään ajallaan.

Vastaanottoraha ja ruokapalvelu

Vastaanottorahan määrä vaihtelee sekä asiakasmäärän että sen mukaan onko VOKissa mahdollista valmistaa ruoka itse.

Kaikkein kustannustehokkain ja mielekkäin ratkaisu on, että turvapaikanhakijat voivat valmistaa ruokansa itse vastaanottokeskuksissa. Uusia vastaanottoyksiköitä perustettiin v. 2015-16 nopealla aikataululla myös tiloihin, joissa ei ollut mahdollisuutta valmistaa ruokaa itse. Sen vuoksi niissä oli käytettävä ruokapalvelua. Tällä hetkellä Punaisen Ristin ylläpitämistä vastaanottoyksiköistä lähes kaikissa on käytössä omatoiminen ruokailu. Omatoiminen ruoanlaitto on mahdollistettu muutostöillä jos kiinteistöön on voinut tehdä remontilla keittiötilat. Remontin kustannukset ovat olleet halvemmat mitä ruokapalvelun käytön jatkaminen.

Vastaanottorahan maksamisesta käteisenä tulisi luopua mahdollisimman pian ja siirtyä maksukorttiin. Käteismaksua varten vastaanottoraha tilataan valmiiksi

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

laskettuna kuoriin tai lasketaan VOKissa. Kuorten jakaminen työllistää henkilökuntaa ja useimmiten maksupäivänä lisätään myös vartijoiden määrää. Näistä kaikista kustannuksista päästäisiin jos maksu siirtyisi suoraan kortille. Samalle kortille voisi vastaanottaa palkkarahoja. Tämä poistaisi myös palkanmaksuun liittyvän ongelman, koska turvapaikanhakijat eivät pysty avaamaan pankkitiliä.

Turvallisuus

Turvapalveluiden käytössä ja vartijoiden määrän tarpeessa on eroja maantieteellisesti sekä keskustyypin mukaan. Vartijoita on tarvittu enemmän eteläisessä Suomessa ja suurissa laitosmallin yksiköissä. Kustannuksia voi nostaa tilapäiset turvallisuustason nostot esim. mielenosoituksiin liittyen.

Vastaanottokeskuksen turvallisuusjärjestelyt tulee olla asianmukaisella tasolla ja uhkaavien tilanteiden toimintatavat tiedossa, mutta turvallisuutta ei Punaisen Ristin kokemuksen mukaan luoda ympärivuorokautisella vartioinnilla tai valvontakameroilla, vaan hyvän ja turvallisen ilmapiirin ja toimintakulttuurin kautta ja hyödyntämällä koko yksikön moniammatillisen henkilöstön osaaminen turvallisuusajattelussa ja -suunnittelussa. Tässä on merkittävää yleiseen ilmapiiriin vaikuttaminen ja turvapaikanhakijoiden tilanteen ymmärtäminen sekä auttamisen hyväksyminen, jotta vastaanottokeskuksiin ei kohdistu ulkoisia uhkia, jotka voivat puolestaan johtaa turvallisuusjärjestelyjen ylilyönteihin.

Kustannussäästöä on syntynyt, kun on siirrytty pois yövartionnista. Osassa VOKeista on yövalvojat osin tai kokonaan omana henkilökuntana, osassa päivystys hoidetaan joko henkilökunnan varallaolona (kotoa käsin) tai vartiointiliikkeen varallaolona. Vartijapalvelu tulee kuitenkin olla saatavissa.

Lastensuojelu

Lastensuojelussa kulut voivat nousta nopeasti useaan kymmeneen tuhanteen euroon kuukaudessa, jos perheen tilanne vaatii useamman lapsen tai jopa koko perheen sijoittamista.

<u>Laajamittaiseen maahantuloon liittyviä huomioita:</u>

Punainen Risti on arvioinut vastaanotto-operaatiota eri näkökulmista ja tunnistanut kehittämiskohteita, joilla on sekä taloudellisia että toiminnallisia vaikutuksia. Näihin kuuluvat mm.

- Vastaanottokeskusten nopean perustamisen ja alasajon kustannusten hallinta.
- Alkuterveystarkastusten ja rokotusten suorittaminen jo järjestelykeskuksessa.
- Valmiusvarastojen merkitys toiminnan tehostamisessa ja keskitettyjen hankintojen tekeminen. Syksyllä 2015 hankitun käyttöomaisuuden, kuten sänkyjen, varastointi tulisi tehdä siten, että se palvelisi mahdollista seuraavaa maahantulon tilannetta.
- Punaisen Ristin kehittämät tukipalvelut, liikkuvat terveydenhuollon yksiköt, käynnistystiimit sekä liikkuva IT-yksikkö, nopeuttivat toiminnan käynnistämistä ja edesauttoivat tilanteen hallintaa. Kansainväliseen avustustoimintaan kehitetyt hätäapuyksiköt, SPR:n Kalkun logistiikkakeskuksen resurssit sekä myös kotimaan operaatioihin hälytettävissä olevat kansainvälisen reservin avustustyöntekijät

antavat Suomen Punaiselle Ristille mahdollisuuden räätälöidä innovaatioita kuhunkin tilanteeseen.
- Lahjoitusten hallinnointi esim. Punaisen Ristin Kontti-tavaratalojen tuella ja lajittelun organisointi vastaanottokeskuksissa.
- Spontaanien vapaaehtoisten auttamishalun kanavointi.

Syksyn 2015 kokemusten pohjalta on tarve päivittää vastaanottojärjestelmän ohjeistusta maahantulovarautumiseen, mm. järjestelykeskuksen ja vastaanottokeskuksen avaamiseen liittyen. SPR tuottaa sisältöä Maahanmuuttovirastolle ja vastaa Maahanmuuttoviraston kanssa sovitun mukaisesti osasta päivityksiä.

Kiintiöpakolaisten määrän kasvattaminen ja lähtötekijöihin vaikuttaminen

Suomen Punainen Risti pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu kansainväliseen vastuunjakoon nostamalla pakolaiskiintiötä 750 henkilöstä. Pakolaiskiintiön kautta **Suomi voisi auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia**. SPR huolehtii kiintiön puitteissa Suomeen tulevien pakolaisten vastaanotosta maahan saapuessa ja siirtymisestä jatkokuljetuksiin sekä järjestää kotoutumista tukevaa toimintaa kunnissa.

Sodat, väkivalta ja konfliktit tekevät elämisen turvattomaksi ja pelko omasta ja perheen turvallisuudesta on jatkuva. Konfliktialueilla tehtävä humanitaarinen avustustyö sekä rauhanvälitys ovat keskeisessä roolissa, mutta humanitaariset toimijat eivät pääse kaikkien avun tarvitsijoiden luokse ja tilanne on vaikein kriisien keskellä saarroksissa elävillä. Myös ilmastonmuutos, aavikoituminen sekä vesi- ja ruokapula pakottavat ihmiset lähtemään kodeistaan. Välttämättömien perustarpeiden tyydyttäminen, kuten puhtaan veden ja ravinnon saanti tai terveydenhuolto, käy mahdottomaksi kun yhteiskunnan palvelut eivät toimi. Kriisien pitkittyessä tulevaisuuden näkymät ovat heikot. Ihmiset pakenevat saadakseen turvaa ja pystyäkseen elämään rauhassa.

Suomen Punainen Risti pitää kriisien juurisyihin vaikuttamista ja pitkäjänteistä kehitysyhteistyötä tärkeänä. Kodeistaan paetaan ensin maan sisäisesti ja sitten naapurimaihin. Suurin osa maailman pakolaisista on niin lähellä aiempaa kotiaan kuin suinkin pystyy ja heille sekä isäntämaille/-yhteisöille tulisi suunnata nykyistä paljon merkittävämpää tukea, jotta heidän kantokykynsä kestää tilapäisesti maassa olevien tarpeisiin vastaamisen.

Suomen Punainen Risti katsoo, että maahanmuuttopolitiikan ja kotouttamispolitiikan keskeisin haaste ja tehokkaan vaikuttavuuden este on kokonaisvaltaisen strategian ja vastuutahon puute.

Esimerkkinä tästä perheenyhdistämistä koskevia lainsäädännön tiukennuksia on tehty tavoitteena vähentää hakemusten määrää ja siten kustannuksia, huomioimatta onnistuneen perheenyhdistämisen vaikutusta henkilöiden kotoutumiselle.

Tilapäinen oleskelulupa tulisi palauttaa lakiin. Vastaanottopalvelujen päättymisen jälkeen osa turvapaikkaa hakeneista kokee, etteivät he voi palata kotimaahansa ja päättävät jäädä Suomeen paperittomina. Heillä on kuitenkin oikeus välttämättömiin peruspalveluihin ja kiireelliseen terveydenhuoltoon ja mm. lapsilla koulunkäyntiin.

Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

4.10.2017

Tämä kaikki aiheuttaa kustannuksia niille kunnille, joiden alueella nämä henkilöt elävät. Todellisia inhimillisiä tai yhteiskunnallisia vaikutuksia on vaikea arvioida. Kustannus poistuu vastaanottojärjestelmästä, mutta siirtyy toisen viranomaisen vastuulle. Henkilöiden on vaikea työllistyä, toisin kuin tilanteessa, jossa he voisivat etsiä työtä tai kouluttautua samalla kun heillä olisi tilapäinen oleskelulupa.

Maahanmuuttopolitiikkaa tulisi ajatella nykyistä merkittävästi laaja-alaisemmin. Yhteiskunnalle olisi hyödyksi monin tavoin, että turvapaikanhakijoita ja pakolaisia kohdeltaisiin lähtökohtaisesti maahan tulevina tulevaisuuden veronmaksajina ja yhteiskunnan aktiivisina jäseninä, eikä sisäisen turvallisuuden uhkina.

Kristiina Kumpula
pääsihteeri

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, 00140 Helsinki, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin 020 701 2000 Faksi 020 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, 00140 Helsingfors, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon 020 701 2000 Telefax 020 701 2310

Y-tunnus / FO-nummer 0116988-7

punainenristi.fi
rodakorset.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.